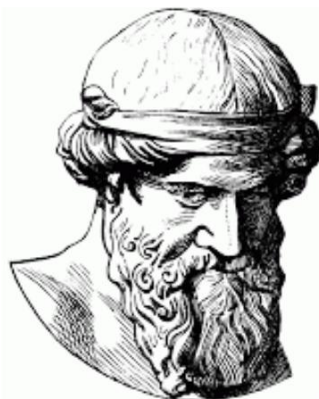

Η ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Πολλές φορές πλανάται το ερώτημα μεταξύ ομιλητού και του ακροατηρίου. Άραγε τι έχει να μας πει αυτός ο ομιλητής για ένα θέμα, (που άπτεται της διαζευκτικής θεωρίας της αντιληπτικής εμπειρίας,* που αποτελεί σήμερα την επικρατέστερη μορφή του άμεσου ρεαλισμού, η οποία στρέφεται κυρίως εναντίον της θέσης, που βασίζεται στο επιχείρημα της ψευδαίσθησης) και που ίσως δεν υπάρχει στο γνωσιολογικό του επίπεδο;

Και από την άλλη πάλι πλευρά ο ομιλητής μπορεί να σκέπτεται :

Άραγε από αυτούς που θα με ακούσουν, πόσοι θα καταλάβουν κάτι από αυτά που θα πω;

Ως φιλοσοφικό ερώτημα, όσοι επιθυμούν, μπορούν να πάρουν απαντήσεις από το βιβλίο με τίτλο «ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ», που αποδίδεται σε κάποιον άγνωστο συγγραφέα με το συμβατικό όνομα ΛΟΓΓΙΝΟΣ.

Εμείς απόψε, ως προσπαθήσουμε να ισορροπήσουμε στην ακμή του ερωτήματος, ανάμεσα στο λευκό και το μαύρο ακολουθώντας τα βήματά μου σε όσα θα σας περιγράψω παρακάτω ακόμη και με τη λογική της ΛΕΠΙΔΑΣ ΤΟΥ ΟΚΑΜ.

Εδώ, με την «Αλληγορία του Σπηλαίου», προσπάθησα μέσα από διαφορετικές ερμηνείες του θέματος να επιλέξω εκείνες, που είχαν κοινές αναφορές, τοποθετώντας έτσι και τις προσωπικές μου προσεγγίσεις, υπακούοντας στην προτροπή του Σωκράτη «Βελτίωσε τον εαυτό σου διαβάζοντας τα γραπτά άλλων ανδρών, έτσι ώστε να κερδίσεις εύκολα αυτό που οι άλλοι έχουν κοπιάσει σκληρά.» Πάντοτε υπό την αίρεση : ότι ουδέν όριον τίθεται εν τη αναζητήσει της Αληθείας.

Εισαγωγή

Πριν προσπαθήσω να εξηγήσω γιατί οι ανθρώπινες αισθήσεις είναι ελαττωματικές θα παραθέσω κάποιες απόψεις των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων.

Ο Ηράκλειτος πίστευε ότι υπάρχουν 2 όργανα για τη γνώση της αληθείας. Η αίσθηση και ο λόγος. Από αυτά η μεν αίσθηση είναι ψευδής, ενώ ο λόγος είναι το μόνο αληθινό κριτήριο.

Ο Παρμενίδης ισχυριζόταν ότι η φιλοσοφία είναι διττή και τη διαχώριζε στην αλήθεια, με κριτήριο το λόγο και στην εικασία, που προέρχεται από τις αισθήσεις οι οποίες δεν είναι ακριβή κριτήρια γνώσης.

Σύμφωνα με τις απόψεις του Παρμενίδη τα μεταβαλλόμενα πράγματα στη φύση οφείλονται στις ατελείς αισθήσεις μας. Η νόηση ταυτίζεται με το είναι.

Αυτό σημαίνει ότι το ον είναι αντικείμενο της νόησης, ενώ το μη ον δεν είναι αντιληπτό, ούτε εκφράζεται με λέξεις. Κατανοητή είναι μόνο η γνώση του αληθινού όντος.

Συνεπώς ο Παρμενίδης είναι ο ιδρυτής της θεωρητικής οντολογίας και ο θεμελιωτής της ορθολογιστικής φιλοσοφίας.

Ο Δημόκριτος έλεγε πως υπάρχουν 2 μορφές γνώσης. Η νόθα και η γνήσια γνώση. Στη νόθα ανήκουν οι 5 αισθήσεις ενώ στη γνήσια ο νους και η σκέψη.

Τέλος ο Πλάτωνας δίδασκε πως το σύμπαν φτιάχτηκε σύμφωνα με το αμετάβλητο πρότυπο, που γίνεται αντιληπτό μόνο μέσα από τη σκέψη και τη λογική. Αφού λοιπόν δεχόμαστε όλα αυτά, έλεγε ο Πλάτων, αυτός ο κόσμος μας, που αντιλαμβανόμαστε διαμέσου τον αισθήσεών μας, πρέπει να είναι εικόνα ενός άλλου πραγματικού και μη αισθητού κόσμου. Περίπου τα ίδια λέει και η σύγχρονη φυσική. Κατά τον Πλάτωνα υπάρχουν 2 κόσμοι: Ο κόσμος της αίσθησης της ανθρώπινης γνώμης, της δόξας (εκ του δοκέω-αντίληψης, γνώμης, σωστής ή λανθασμένης) και ο άλλος της νόησης και της αλήθειας.

Η μετάβαση από τον ένα στον άλλο κόσμο είναι ο δρόμος της φιλοσοφίας, ένας δρόμος που απαιτεί σκληρή προσπάθεια και κατάλληλη εκπαίδευση.

Η φιλοσοφική ζωή είναι αφιερωμένη στη νόηση και τις ιδέες...

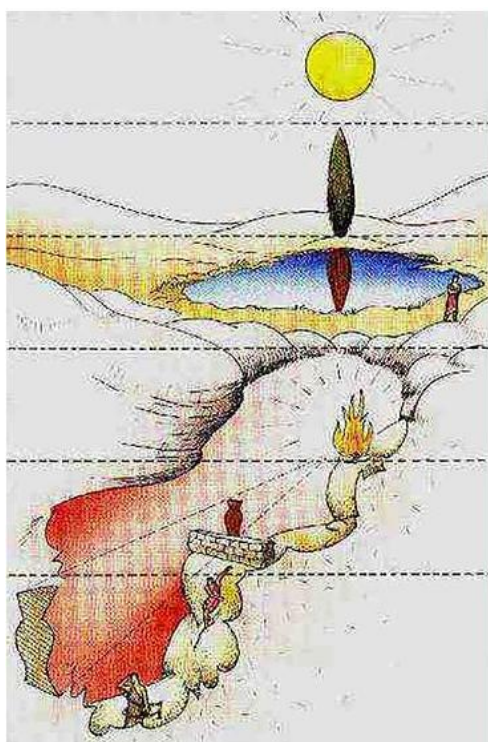
Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι η Αλληγορία του Σπηλαίου του Πλάτωνα.

Η "Πολιτεία" διαβάζεται ως μια απεικόνιση του εσωτερικού κόσμου του ανθρώπου, η άριστη πόλις είναι η πολιτεία της ανθρώπινης ψυχής.

Η Πολιτεία περιλαμβάνει την Αλληγορία του σπηλαίου, με την οποία ο Πλάτων εξηγεί τη Θεωρία των Ιδεών του.

Η σημερινή κατάσταση του ανθρώπου, λόγω απαιδευσίας, μπορεί να αναπαρασταθεί άψογα από τον περίφημο μύθο του σπηλαίου που διηγείται ο Πλάτωνας, στην αρχή του έβδομου βιβλίου της Πολιτείας του.

Ο Μύθος του Σπηλαίου (Με τις Απατηλές παραστάσεις).

Η ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Το σπήλαιο συμβολίζει τον ΑΙΣΘΗΤΟ ΚΟΣΜΟ.

Οι αλυσοδεμένοι είναι όλοι εκείνοι οι άνθρωποι που διαβιούν στο σκοτάδι της αγνοίας και της αμάθειας και θεωρούν πραγματικά τα φαινομενικά.

Οι Σκιές είναι τα αισθητά. Οι αλυσίδες είναι οι ηθικές δεσμεύσεις οι οποίες δεν τους επιτρέπουν να προσεγγίσουν τον κόσμο της αλήθειας και της γνώσεως.

Ο μύθος αυτός διηγείται πως σε ένα σπήλαιο, κάτω από τη γη, βρίσκονται μερικοί άνθρωποι αλυσοδεμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να δουν μόνο τον απέναντί τους τοίχο. Δεν μπορούν να κοιτάξουν ούτε πίσω, ούτε δεξιά, ούτε αριστερά. Πίσω τους ωστόσο είναι αναμμένη μια φωτιά. Έτσι οτιδήποτε εκδηλώνεται πίσω από την πλάτη τους αναπαριστάνεται ως σκιά στον απέναντί τους τοίχο. Επειδή οι άνθρωποι αυτοί σε ολόκληρη τη ζωή τους τα μόνα πράγματα που έχουν δει είναι οι σκιές των πραγμάτων, έχουν την εντύπωση ότι οι σκιές που βλέπουν πάνω στον τοίχο είναι η πραγματικότητα.

Εάν όμως κάποιος από τους αλυσοδεμένους ανθρώπους του σπηλαίου κατορθώσει να ελευθερωθεί, να βγει από τη σπηλιά και να ανέβει πάνω στη γη και κάτω από το φως του ήλιου πλέον, δει τα πράγματα, θα καταλάβει την πλάνη στην οποία ζούσε όσο ήταν μέσα στη σπηλιά. Θα αντιληφθεί τότε ότι οι σύντροφοί του, που εξακολουθούν να βρίσκονται αλυσοδεμένοι στο σπήλαιο, ακόμη ζουν βυθισμένοι μέσα στις ψευδαισθήσεις.

Η ερμηνεία του μύθου από τον μεγάλο μας φιλόσοφο.

Κατά τον Πλάτωνα, ο απελεύθερος δεσμώτης είναι ο φιλόσοφος, ο οποίος βλέπει τα ίδια τα όντα, τις ιδέες, και όχι τα είδωλά τους. Οι αλυσοδεμένοι σύντροφοί του είναι οι κοινοί άνθρωποι, που έχοντας εθισθεί στις απατηλές παραστάσεις των αισθητών πραγμάτων, ζουν χωρίς να το ξέρουν μέσα στο ψέμα. Πάντοτε βέβαια, για τον Πλάτωνα, υπάρχει η δυνατότητα απεμπλοκής των αλυσοδεμένων ανθρώπων από τις πλάνες τους. Για να το πετύχουν αυτό, χρειάζεται να αποδεσμευτούν από τις αλυσίδες τους. Αυτές συμβολίζουν τις αισθήσεις τους, που τους υποχρεώνουν να παρατηρούν μόνο τα απατηλά είδωλα των ιδεών, των αληθινών όντων. Αντί για τις αισθήσεις τους όμως θα πρέπει να εμπιστευτούν το νου τους.

Ο ρόλος του Μύθου και η θέση του Φιλόσοφου στην Πολιτεία του Πλάτωνα

Η αλληγορία του σπηλαίου είναι μια προσπάθεια τεκμηρίωσης της θέσης του φιλόσοφου ως βασιλιά στην Ιδεώδη Πολιτεία. Οι φυλακισμένοι αρχίζουν να αποδίδουν τα μη πραγματικά σχήματα των σκιών με όρους και έννοιες, ενώ πιστεύουν ότι οι σκιές αυτές είναι η πραγματικότητα.

Το ότι οι φυλακισμένοι, ωστόσο, μπορούν να δουν μόνο τις σκιές αυτές, δεν σημαίνει ότι ο υπαρκτός κόσμος περιορίζεται μόνο μες στο σπήλαιο. Αν κάποιος καταφέρει να λυθούν από τις αλυσίδες και να βγουν από το σπήλαιο, θα τυφλωθούν από τη λάμψη του Ήλιου και θα επιστρέψουν πίσω. Αν, ωστόσο, συνηθίσουν το φως, θα δουν καθαρά τον Ήλιο, που συμβολίζει το Αγαθό, και θα καταλάβουν ότι όσα έβλεπαν μες στο σπήλαιο ήταν απλά αντίγραφα των αληθινών. Ίσως σκεφτούν να επιστρέψουν πίσω, λυπούμενοι τους φυλακισμένους συντρόφους τους. Πίσω, όμως, στο σπήλαιο, δε θα μπορούν να συνηθίσουν στο σκοτάδι και προσπαθώντας να διδάξουν στους υπόλοιπους την αλήθεια, ίσως δεχτούν το μίσος και την αντίδρασή τους.

Ας ακούσουμε ένα διάλογο μεταξύ Σωκράτη και Γλαύκωνα :

Σωκράτης : « -Και αν κανείς ήθελεν να επιχειρήσει να τους λύσει από τα δεσμά τους και να τους ανεβάσει, δεν θα ήσαν ικανοί να τον σκοτώσουν αν ημπορούσαν να τον πιάσουν στα χέρια τους; Εφόσον θα θεωρούσαν ότι θέλει να τους κάνει κακό και να τους τυφλώσει, ενώ αυτός θέλει να τους δείξει το μόνο αληθινό Φως.»

Γλαύκων : «-Το δίχως άλλο ! ».

Έχουμε πολλά θλιβερά ιστορικά παραδείγματα εν προκειμένω.

Ο ίδιος ο Σωκράτης είχε τραγικό τέλος, επειδή εισήγαγε καινά δαιμόνια.

Ωστόσο, όσοι ελευθερώθηκαν, οι φιλόσοφοι, έχουν χρέος να επιστρέψουν πίσω και να διδάξουν και τους υπόλοιπους.

Συχνά, ο Ήλιος, που συμβολίζει το Αγαθό, ωθεί στην ερμηνεία του Μύθου του Σπηλαίου από θρησκευτικής απόψεως: χωρίς Θεό, οι άνθρωποι ζουν μες το σκοτάδι.

Ο κόσμος μέσα στο σπήλαιο, για ολόκληρο το έργο της Πολιτείας, εκφράζει την εμμονή στα αισθητά πράγματα, όσων μπορούν οι άνθρωποι να αντιληφθούν με τις αισθήσεις τους, ενώ η άνοδος στον πραγματικό κόσμο και η όραση των αληθινών Ιδεών υπό το φως του Ήλιου οδηγούν στην κατά τον Πλάτωνα απόλυτη αλήθεια :

Την εναρμόνιση των τριών τμημάτων της ψυχής και την ενδυνάμωση του λογιστικού. (να υπενθυμίσω ποια είναι αυτά) :

Το ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ, Το ΘΥΜΟΕΙΔΕΣ (ή ΘΥΜΙΚΟ ή ΘΥΜΟΣ) και Το ΕΠΙΘΥΜΗΤΙΚΟ.

1.ΤΟ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ αφορά στις λογικές λειτουργίες του ανθρώπου.

2. ΤΟ ΘΥΜΟΕΙΔΕΣ αφορά στον συναισθηματικό του κόσμο (δηλαδή στον χώρο της θρησκευτικής πίστης, της ηθικής, των συναισθημάτων, των ιδεολογιών, του θάρρους, της αρετής, της ελπίδας, της οργής, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης κλπ.)

3.ΤΟ ΕΠΙΘΥΜΗΤΙΚΟ που αφορά στις επιθυμίες του.

«ΩΣ ΑΡΕΤΗ ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΜΕΝ Η ΦΡΟΝΗΣΙΣ, ΤΟΥ ΘΥΜΙΚΟΥ ΔΕ Η ΑΝΔΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΘΥΜΗΤΙΚΟΥ Η ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ. Ο ΝΟΥΣ ΑΡΧΕΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΖΕΙ. ΤΟ ΘΥΜΙΚΟΝ ΥΠΑΚΟΥΕΙ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΕΙ».

Καθλωμένοι στην ίδια θέση οι έγκλειστοι βλέπουν μόνο σκιές και, ελλείψει άλλων ερεθισμάτων, θεωρούν αυτονόητη την αυθεντικότητά τους. Τα δεσμά τους στερούν κάθε δυνατότητα κίνησης, αυτενέργειας και διεύρυνσης του οπτικού τους πεδίου. Προσωπική δράση δεν υφίσταται. Υπάρχει μόνον όραση, αλλά και αυτή δεν είναι άλλο από παθητική παρατήρηση των συμβάντων, αναντίρρητη αποδοχή των δεδομένων των αισθήσεων, άγνοια, πλάνη.

Η ανάβαση στον κόσμο του φωτός συνιστά μια πορεία, η οποία ξεκινώντας από μια αρνητική γνώση, από τη γνώση “του τι δεν είναι”, απολήγει στην αυτογνωσία και την κοσμογνωσία. Ο κόσμος του σπηλαίου απεικονίζει την εμμονή της ψυχής στο αισθητόν, την υπερεκτίμησή του, την παντελή κυριαρχία των αισθήσεων και του επιθυμητικού τμήματός της επί του λογιστικού. Η προσκόλληση στο γίνεσθαι επιφέρει ψυχική σύγχυση, νόσον, ενώ η θέαση των όντων εσωτερική ισορροπία, την εναρμόνιση των τριών τμημάτων της ψυχής και την ενδυνάμωση του λογιστικού μέρους της. Για τον Πλάτωνα, το αίτημα της αυτογνωσίας είναι πρωταρχικό. Ακόμη και αν δε βρεθεί ποτέ ο φιλόσοφος-ηγέτης, που θα διοικήσει την Ιδανική Πολιτεία, κάθε άνθρωπος χωριστά θα πρέπει να επιδιώξει τουλάχιστον να ρυθμίσει το πολίτευμα της ψυχής του.

Ο άνθρωπος ζει σε μια ψευδαίσθηση.

Σύμφωνα με τον αλληγορικό μύθο οι άνθρωποι ζούμε σαν φυλακισμένοι μέσα στις παραισθήσεις και στις αυταπάτες μας και δεν μπορούμε να γνωρίσουμε την αλήθεια γιατί μας εμποδίζουν τα δεσμά των αισθήσεων αλλά και τα δεσμά των εξουσιαστών, που χειραγωγούν τις αισθήσεις μας έτσι ώστε να αντιλαμβανόμαστε μόνο την πραγματικότητα όπως την καθορίζουν εκείνοι.

Κάποια στιγμή μερικοί «δεσμώτες» απαλλάσσονται επιτέλους από την επιρροή των δογμάτων, χάρη στην παιδεία και τον ορθό λόγο και επιτέλους με καθαρή σκέψη μπορούν να γνωρίσουν την αλήθεια βασιζόμενοι σε αποδείξεις.(...*Το φως το αφυπνίζον τας ανθρωπίνους διανοίας*...)

Και όπως αναφέρει ο Νικ. Κουτρούμπας σε σχετικό σχόλιο:

Η εικόνα του Σπηλαίου αποτελεί πολυεπίπεδη αναπαράσταση των μεταφυσικών και γνωσιολογικών αντιλήψεων του Πλάτωνα, όπως αυτές διατυπώνονται σε ολοκληρωμένη μορφή στην «Πολιτεία».

Ο Πλάτωνας στην «Πολιτεία» εκθέτει τη θεωρία των ιδεών, που είχε διατυπώσει με συστηματικό τρόπο για πρώτη φορά στον «Φαίδωνα», προσθέτοντας όμως την ουσιαστική, κατά την άποψή του, από οντολογική, γνωσιολογική και ηθική άποψη, ιδέα του Αγαθού. Αδυνατεί όμως να εξηγήσει και να ορίσει αυτήν την ιδέα με το λόγο.

Εδώ θέλω να ανοίξω μια παρένθεση για να γίνει κατανοητή η ερμηνεία ενός θέματος πέραν από αυτό, που αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως δεν κατανοούμε όλα τα γεγονότα μέσω μόνο των αισθήσεών μας. Η έννοια της ελευθερίας, της αγάπης είναι έξω από την πειραματική διαδικασία των αισθήσεών μας.

Ο νους είναι έξω από την έννοια του χώρου, είναι έξω από τις έννοιες των αισθήσεων και των τριών διαστάσεων. Άρα ο νους είναι ενιαίος με το τετραδιάστατο χωροχρονικό συνεχές.

Στο σύμπαν ισχύει η γεωμετρία του Riemann και όχι η γνωστή Ευκλείδεια γεωμετρία των 3 διαστάσεων, τις οποίες αντιλαμβάνονται οι υλικές αισθήσεις μας.

Τελικά εφόσον ο νους είναι ενιαίος και αδιαίρετος με το χωροχρονικό συνεχές συνειδητοποιώ, πως είμαι υπεύθυνος για όλα τα γεγονότα, που συμβαίνουν γύρω μου. Εγώ και τα όσα στο περιβάλλον υπάρχουν δεν είμαστε ξέχωροι. Είμαστε μέλη ενός πράγματος. Συνδέομαι με όλα. Δεν είμαι μόνος μου. Γνωρίζοντας ότι υπάρχει αυτή η διασύνδεση στο Σύμπαν, ότι είμαστε όλοι συνδεδεμένοι μεταξύ μας και ότι συνδεόμαστε με το Σύμπαν στο θεμελιώδες επίπεδό του, νομίζω ότι αυτή είναι μια πολύ καλή εξήγηση για το τι είναι πνευματικότητα.

Πρόσφατα άλλωστε επιβεβαιώθηκε και η ύπαρξη των ΜΙΜΙΔΙΩΝ που παρέχουν στους ανθρώπους τα εργαλεία της σκέψης και όχι μόνο.

Ας δούμε εδώ ένα παράδειγμα εξάρτησης της κρίσης μας από τις αισθήσεις.

Μια φιλοσοφική σχολή των Ινδιών η sankhya μεταχειρίζεται ως αφορισμό δυο φράσεις που λένουν τα εξής:

α. Ως συμπέρασμα δεν ευσταθεί ότι υπήρξε θεός Δημιουργός,

β. Ο θεός δεν αποδεικνύεται.

Εξ αιτίας των δύο αυτών φράσεων η φιλοσοφία αυτή, θεωρείται από τους μελετητές ως αθεϊστική. Όμως κατά μία άλλη ανάγνωση η έννοια των δύο φράσεων είναι ότι για τον αμόρφωτο άνθρωπο, (που εξαρτά την τελική του κρίση από τις αισθήσεις του), η απόδειξη του Θεού του μένει άγνωστη και συνεπώς φρονεί ότι ο Θεός δεν υπάρχει.

Ο φωτισμένος άνθρωπος είναι εκείνος που αφυπνίστηκε από την θανάσιμη αδιαφορία, η οποία οφείλεται στην «άγνοια» και εισήλθε στην αιώνια ζωή της «γνώσης».

Η πραγματική ουσία του ανθρώπου είναι το άνευ μορφής και πανταχού παρόν πνεύμα. Οι Ινδικές Γραφές διδάσκουν ότι η γέννηση και ο θάνατος είναι εκδηλώσεις του Maya, δηλαδή της απατηλότητας και της φαινομενικότητας μέσα στην φύση.

Γέννηση και θάνατος δεν έχουν καμιά έννοια παρά μόνο στον κόσμο της σχετικότητας.

Ας επανέλθουμε όμως στην θεωρία των Ιδεών του Πλάτωνα και ας εστιάσουμε στην έννοια του αγαθού.

Η αλήθεια της είναι υπερφυσική και ο ανθρώπινος λόγος δεν μπορεί να τη συλλάβει. Η αλήθεια της σημαίνεται και φανερώνεται με μια μορφή μυστικιστικής αποκάλυψης, αλλά ο Πλάτωνας δεν μπορεί να προσδιορίσει με λόγια την πολλαπλή σήμανση που συμπυκνώνει. Η σκέψη του την αποδέχεται, αλλά δεν μπορεί να την αποκρυπτογραφήσει. Γι' αυτό επιχειρεί με τρεις εικόνες να την απεικονίσει και να πείσει τελικά τους συνομιλητές του για την πραγματική της ύπαρξη.

Αποφεύγεται έτσι ο δοκιμακός λόγος και επιλέγεται ο συμβολικός, με χαρακτήρα αναλογικό και μεταφορικό. Οι εικόνες του Ήλιου, της Γραμμής και του Σπηλαίου επινοούνται από τον Πλάτωνα για να διαδραματίσουν αυτό το ρόλο με επιτυχία, αν κρίνουμε από τη ζωντάνια και την εύγλωττη σαφήνεια των συμβολικών τους στοιχείων. Οι τρεις εικόνες πρέπει στην ουσία να θεωρηθούν συνολικά, ως βαθμιαίες φάσεις μιας ολοκληρωμένης θεωρίας του Πλάτωνα για τον κόσμο, τον άνθρωπο και την κοινωνία του.

Το οντολογικό σκέλος αυτής της θεωρίας εκφράζεται κυρίως με την εικόνα του Ήλιου, το γνωσιολογικό με την εικόνα της Γραμμής και η σύνθεση αυτών των δύο, καθώς και η αξιοποίηση τους, στην εφαρμοσμένη πολιτική με την εικόνα του Σπηλαίου. Η ιδέα του Αγαθού, ως «ανυπόθετη αρχή», δεν ορίζεται, αλλά σκιαγραφείται με την εικόνα του Ήλιου, ο οποίος αποτελεί την αισθητική απεικόνιση του Αγαθού. Όπως ο ήλιος δίνει το φως και κάνει αντιληπτά στην όραση τα αισθητά αντικείμενα, έτσι και το Αγαθό δίνει την αλήθεια και την αντιληπτικότητα στις ιδέες και τη δυνατότητα στο νου να τις συλλάβει.

Το Αγαθό αποτελεί την «αρχή των πάντων», την οντολογική αρχή στην οποία όλα οφείλουν την ύπαρξή τους και ταυτόχρονα καθιστά δυνατή τη γνωστική τους προσέγγιση. Είναι κάτι πρωταρχικό και περισσότερο δυνατό από την ουσία ως «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβεία καὶ δυνάμει ὑπερέχον».

Στη συνέχεια, με την εικόνα της Γραμμής προεκτείνει την οντολογική διάκριση ανάμεσα στον αισθητό και νοητό κόσμο και αποδίδει τη γνωστική αξία του καθενός από αυτούς, εμβαθύνοντας και σε επιμέρους διαφοροποιήσεις. Έτσι, στον αισθητό κόσμο οι σκιές, οι αντανάκλασεις των φυσικών αντικειμένων, αντιστοιχούν στην γνωστική κατάσταση της εικασίας, τα ίδια τα φυσικά αντικείμενα στη γνωστική κατάσταση της πίστης, ενώ στο νοητό κόσμο τα κατώτερα αντικείμενα – οι μαθηματικές έννοιες – αντιστοιχούν στην διάνοια και οι ιδέες, τα ανώτερα νοητά αντικείμενα, στη νόηση.

Για το Αγαθό, που βρίσκεται στην κορυφή των ιδεών και στην κορυφή της Γραμμής, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Πλάτωνας πιστεύει ότι δε γνωρίζεται αλλά αποκάλυπτεται, συνδυάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την λογική με τον μυστικισμό των Πυθαγορείων.

Η ερμηνεία της αλληγορίας του σπηλαίου του Πλάτωνα στη σύγχρονη εποχή.

Ως άνθρωποι, από αρχαιότερες εποχές ως σήμερα, ζούμε φυλακισμένοι στα σώματά μας, μέσα στις παραισθήσεις, τις ψευδαισθήσεις και τις αυταπάτες μας, που δημιουργούνται από τον εγωκεντρισμό, την επιθυμία για απόκτηση εξουσίας, τον

ατομικισμό, την αδιαφορία για τους άλλους, την προσκόλληση μόνο στις σωματικές μας ανάγκες και σε αυτές που μας προστάζει η αυτοϊκανοποίηση του εαυτούλη μας και την άκριτη υπακοή σε αυτό που μας παρουσιάζουν ως πραγματικό και ως την μοναδική μας επιλογή για ζωή. Για να γνωρίσουμε την αλήθεια, πρέπει ν' αποτινάξουμε τα δεσμά των αισθήσεων αλλά και τα δεσμά των ποικίλων εξουσιαστών, που αφήνουν να αντιλαμβανόμαστε μόνο τα αντίγραφα και τις απατηλές σκιές της πραγματικότητας.

Έρχεται όμως κάποια στιγμή, (όπως προανέφερα) που κάποιοι δεσμώτες, καταφέρνουν ν' απαλλαγούν από την επιρροή των αισθήσεων και των δογμάτων και να γνωρίσουν την αλήθεια, βασιζόμενοι στις αποδείξεις, που τους παρέχει μόνο ο ορθός λόγος και η καθαρή σκέψη. Οι άνθρωποι αυτοί είναι οι φιλόσοφοι και οι «πεπαιδευμένοι», οι μορφωμένοι, που η παιδεία τους δείχνει τον τρόπο, πώς ξεγλιστρώντας μέσα από τα ποικίλα δογματικά δίχτυα, να ξεφύγουν από τη μοίρα των δεσμοτών της σπηλιάς.

Άλλωστε ο κόσμος του σπηλαίου και όσα διαδραματίζονται εντός του είναι τόσο δεδομένος, ώστε να μη γεννά την παραμικρή αμφιβολία για το αν είναι αληθινός. Ωστόσο αυτό συμβαίνει και στην δική μας πραγματικότητα, που δεδομένα και αληθινά θεωρούνται μόνο όσα μας δείχνουν τα ΜΜΕ, όσα μάθαμε στο σχολείο, όσα αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας όχι όμως με τον νου μας, όσες επιθυμίες απορρέουν από τις σωματικές μας ανάγκες αλλά και τις ανάγκες επιβεβαίωσης του υπέρμετρου εγώ μας, με αποτέλεσμα όλα αυτά να έχουν οδηγήσει τον άνθρωπο στη ψευδαισθηση πως είναι μόνος του και ο μόνος τρόπος να επιβιώσει είναι εις βάρος των άλλων και της φύσης.

Σχετικά με το θέμα των ΜΜΕ για τους βιβλιόφιλους, για αυτούς που δεν θέλουν να ξαναδούν ειδήσεις στην TV και για όσους θέλουν να αλλάξουν τον τρόπο που διαβάζουν τα νέα, θα ήθελα να τους προτείνω να μελετήσουν το τελευταίο βιβλίο του αείμνηστου Ουμπέρτο Έκο «ΦΥΛΛΟ ΜΗΔΕΝ» με τις εντυπωσιακές ΑΛΗΘΕΙΕΣ.

Οι ομοιότητες με την ταινία Matrix.

Ο πυρήνας του μύθου του σπηλαίου παρουσιάστηκε, σε σύγχρονη εκδοχή, στην ταινία το Matrix (1999) των αδερφών Andy και Larry Wachowsky (Γουατσόφσκι). Η ταινία, ως γνωστόν, περιγράφει ένα μέλλον στο οποίο ο κόσμος, όπως τον ξέρουμε εμείς είναι ουσιαστικά το Matrix, μια εικονική πραγματικότητα, που δημιουργήθηκε και συντηρείται από νοήμονες μηχανές προκειμένου να κατευνάσει, υποτάξει και εκμεταλλευτεί τον ανίδεο ανθρώπινο πληθυσμό ως πηγή ενέργειας (παραγωγής και κατανάλωσης, θα λέγαμε).

Ο Σκοτεινός, όπως τον αποκαλούσαν, Ηράκλειτος δηλώνει χαρακτηριστικά «ΕΝΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΞΥΠΝΗΤΟΥΣ. ΟΙ ΚΟΙΜΙΣΜΕΝΟΙ ΖΟΥΝ Ο ΚΑΘ' ΕΝΑΣ ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟ».

Δεν μπορούμε να αναγκάσουμε κανένα να ξυπνήσει με το ζόρι. Αυτό όμως που έχουμε υποχρέωση είναι να καταστήσουμε εμφανή και προσβάσιμη την έξοδο από το τούνελ γι' αυτούς, που έχουν κουραστεί να ζουν στο όνειρο-εφιάλτη και η ψυχή τους είναι έτοιμη να ανθίσει στη συνειδητότητα.

Ο καθένας μπορεί, με τη δική του προσπάθεια και την σχετική εξωτερική βοήθεια, να γίνει ο σωτήρας του εαυτού του. Τα πράγματα όμως δεν είναι και τόσο ζοφερά. Αυτή είναι η μία πλευρά της Σελήνης, η σκοτεινή. Υπάρχει όμως και η άλλη που μας κάνει να είμαστε, υπό όρους, αισιόδοξοι.... Είναι η πλευρά που υπάρχει στην έξοδο του σπηλαίου...

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δεσμώτες είναι οι ακαλλιέργητοι, απαίδευτοι, (όχι αμόρφωτοι όπως υποστηρίζουν πολλοί, ή αμόρφωτοι με την έννοια αυτών που έχουν μόνο την μόρφωση του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, χωρίς να έχουν κάνει τις προσωπικές αναζητήσεις), που έχουν αλυσοδοθεί από την παιδική τους ηλικία και βλέπουν μόνο το βάθος της σπηλιάς, τίποτε άλλο.

Με το φως της σπηλιάς βλέπουν τις σκιές πάνω στα τοιχώματα και νομίζουν πως είναι τα ίδια τα πράγματα και όχι οι σκιές τους. Αλλά μπορεί να είναι και τα πάθη παραμορφωμένα, έτσι όπως παραμορφώνουν και την ζωή.

Γνωρίζουν μόνο την γνώση που τους έχουν υποβάλλει.

Υπάρχουν και οι απελεύθεροι, ή οι φιλόσοφοι, που μπορούν να δουν το φως και την έξοδο.

Έχουν όμως να επιλέξουν για το αν θα οδηγήσουν τους συνανθρώπους τους στην αφύπνιση και έξω από την σπηλιά, ή θα χρησιμοποιήσουν την αδυναμία τους στην όρασή τους για να τους εκμεταλλευτούν και να γίνουν ισχυροί.

Ο Πλάτωνας γράφοντας αυτό το μεγαλειώδες αλληγορικό έργο, ακτινογραφεί την κοινωνία και τον άνθρωπο, την φύση και τους νόμους.

Στους αιώνες που πέρασαν, από τότε που γράφτηκε «Η Πολιτεία», δόθηκαν δεκάδες ερμηνείες, αλλά αυτό που μένει κοινό σε όλες είναι το καταναγκαστικό σκοτάδι, που επιβάλλουν στους ανθρώπους από την ώρα που γεννιούνται (ενταγμένοι σε μια κοινωνία), που έχει ως δεδομένο τη σκλαβιά και την υπηρετηση των ανωτέρων, οι οποίοι προκύπτουν από μια κάποια ιεραρχία, που καθαγιάζει η θρησκεία και επιβάλλει ο φόβος και με τους δύο.

Ο Νικόλαος Σκουτερόπουλος σημειώνει, ο Πλάτων γνωρίζει ότι η κατάσταση, που διαμορφώνεται σε μια κοινωνία είναι συνάρτηση του ήθους, της αρετής και της δικαιοσύνης πρωτίστως των αρχόντων (αφού τελικά μόνο ατομικά προσδιορισμένοι άνθρωποι άρχουν και όχι οι νόμοι, οι ιδέες ή ο λαός), αλλά και της ηθικής ουσίας, που θα υπάρχει στους αρχομένους.

Υπό αυτούς τους όρους η παιδεία προβάλλει ως μια ρεαλιστική δυνατότητα και ο Πλάτων στηρίζει τα πάντα σ' αυτήν, στη διάπλαση της ηθικής και πνευματικής προσωπικότητας, έχοντας την τραγική επίγνωση, ότι αυτό που μπορούμε να αντιτάξουμε σαν ανάχωμα στην πλημμυρίδα του κακού είναι η γνώση, η αρετή, η ομορφιά.

Στο τέλος του βιβλίου VI της «Πολιτείας» γίνεται λόγος για την κατάλληλη εκπαίδευση που θα πρέπει να τύχουν οι φύλακες – άρχοντες, οι οποίοι θα κληθούν να κυβερνήσουν την φανταστική πολιτεία, που ιδρύουν εκ θεμελίων ο Σωκράτης και οι συνομιλητές του. Αφού λοιπόν η εκπαίδευσή τους περάσει από τις βασικές σπουδές και αφού ασχοληθούν για μια δεκαετία με τα μαθηματικά, θα ακολουθήσει η πενταετής ενασχόληση με την φιλοσοφία, που μέσω της διαλεκτικής θα τους οδηγήσει στην πραγματική γνώση, που δεν είναι άλλη από τη γνώση των ιδεών, των απολύτων, αιωνίων, αναλλοίωτων και παραδειγματικών όντων. Η γνώση αυτή, που στην ουσία είναι ανάμνηση, αφού η ψυχή έχει ήδη γνωρίσει τις ιδέες πριν να συνδεθεί με το σώμα, θα επιτρέψει στους φύλακες-άρχοντες να οπλιστούν με τις απαραίτητες αρετές, ώστε στην έμπρακτη άσκηση της εξουσίας να μπορούν να διακρίνουν τι είναι δίκαιο και τι άδικο, καλό και κακό, όσιο και ανόσιο και να επιλέγουν πάντοτε το ορθό για το γενικό συμφέρον της πολιτείας.

Και παρά τις όποιες διαφορές με την Πλατωνική φιλοσοφία, εν τέλει στην Αριστοτελική φιλοσοφία διατηρείται το Πλατωνικό ιδεώδες περί της παιδευτικής αποστολής της πόλεως. Τελική και ύψιστη αποστολή της πολιτείας είναι η ηθικοποίηση των μελών της (Αριστοτέλης Πολιτικά 1253a9).

Εν κατακλείδι θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε πολύ καλύτερα και ευκολότερα ολόκληρη τη μυθοπλασία που περιγράφει ο Πλάτωνας, αν παρομοιάσουμε τον τρόπο της ζωής εντός του σπηλαίου με μια παράσταση του Καραγκιόζη, δηλαδή ενός θεάτρου σκιών.

Ο περιορισμός της όρασής μας, που οφείλεται στο περιλαίμιο με το οποίο είμαστε δεμένοι, μπορεί να παρομοιαστεί θαυμάσια με τις φιγούρες τού θεάτρου σκιών, που ζουν σ' ένα δισδιάστατο χώρο.

Η πηγή του φωτός του σπηλαίου δεν είναι παρά η λάμπα που ρίχνει το φως στις φιγούρες του Καραγκιόζη. Το θέατρο σκιών μας δίνει να καταλάβουμε, πως οι φιγούρες και οι σκιές δεν διαθέτουν, ούτε δική τους κίνηση αλλά ούτε δική τους φωνή.

Οι φιγούρες θα παραμείνουν για πάντα ΑΚΙΝΗΤΕΣ, αν δεν υπάρχει πίσω από το λευκό σεντόνι ο Καραγκιοζοπαίχτης, ο οποίος είναι ο αποκλειστικά υπεύθυνος τόσο της ΚΙΝΗΣΗΣ τους όσο και της ομιλίας τους.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι για όσο διάστημα παραμένουμε δεσμώτες σ' ένα θέατρο σκιών, όχι μόνο δεν έχουμε τον έλεγχο της ζωής μας, αλλά εξαρτόμαστε απόλυτα από τον Καραγκιοζοπαίχτη, ο οποίος όχι μόνο κινεί το σώμα μας, αλλά είναι αυτός που γράφει το σενάριο της ζωής μας, έτσι ώστε να μας υποβάλει τις όποιες καταστάσεις κρίνει αυτός ως απαραίτητες για να μάθουμε να παίζουμε το ρόλο μας.

-----
* με κορυφαίους εκπροσώπους τον J. M. Hinton,
τον P. Snowdon, τον J. McDowell και τον F. M. Martin.

Μάϊος-Οκτώβριος 2016

Βιβλιογραφία:

Πλάτων Πολιτεία, Μετάφραση σχόλια Ν.Μ. Σκουτερόπουλος
Η Περιπέτεια του Ερωτήματος στον Αριστοτέλη, Κωνσταντίνος Ακρίβος
Το Χωροχρονικό Συνεχές, Διονύσης Σιμόπουλος
Ηράκλειτος, Παρμενίδης, Martin Heidegger
Η Θιβετανική Βίβλος των Νεκρών, Β. Γ. Έβανς Γουέντζ
Το Εγωϊστικό Γονίδιο, Richard Dawkins
Η Δύναμη της Πρόθεσης, Dr. Wayne W. Dyer
Ισχύς Εναντίον Δύναμης Dr. David Hawkins

Παραπομπές:

Περί Ύψους, Λογγίνος
Η Λεπίδα του Όκαμ
Φύλλο Μηδέν, Ουμπέρτο Έκο)
Η γεωμετρία του Riemann
Το Πέπλο της Αντίληψης (Αισθήσεις και Αντικείμενα), Μαρία Βενιέρη